

ВІДГУК ОПОНЕНТА

**доктора історичних наук, старшого дослідника, старшого зберігача фондів
відділу «Музей грошей», управління зв'язків з громадськістю та
фінансової обізнаності, департаменту комунікацій**

Національного банку України, доцента

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

БОЙКА-ГАГАРІНА Андрія Сергійовича

на дисертацію

ШВЕЦЬ Олени Дмитрівни

**на тему: «Цифровізація нумізматичних досліджень: теоретико-методологічні
засади», представлену на здобуття наукового ступеня**

доктора філософії в галузі 03 Гуманітарні науки за спеціальністю

032 - Історія та археологія

Актуальність обраної теми дисертації. Тема дослідження Швець О.Д. на сьогоднішній день є надзвичайно актуальною у зв'язку з постійним стрімким розвитком цифрових технологій і зростанням потреби в осмисленні їх впливу на методологію нумізматичної дисципліни. Здійснене системне теоретико-методологічне осмислення цифрової трансформації нумізматичних досліджень є новаторським та водночас необхідним підходом для адаптації спеціальних історичних дисциплін до вимог ХХІ століття. Дисертантка чітко артикулює проблемне поле: відсутність усталеного понятійно-термінологічного апарату, теоретичних основ і структурованої моделі цифрової нумізматики в межах академічної науки.

У роботі обгрунтовано необхідність формалізації цифрової нумізматики як міждисциплінарного напрямку, що функціонує на перетині історії, археології, джерелознавства, інформатики та цифрових гуманітарних наук (Digital Humanities). Важливим є те, що дисертація враховує як міжнародний, так і національний контекст, пропонуючи цілісну концепцію, релевантну як для української, так і закордонної науки.

Оцінка обгрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірності та новизни. Дисертаційна робота Швець О.Д. є самостійною

завершеною науковою працею, що вирізняється високим ступенем теоретичної новизни, доволі логічною структурою та міждисциплінарністю. Авторкою запропоновано класифікацію цифрових методів у нумізматиці, що побудовані на основі загальноприйнятих методів нумізматичної науки.

На концептуальному рівні також розкрито структуру цифрового інформаційного простору нумізматичних досліджень та запропоновано модель впровадження цифрових стандартів до національної системи фіксації та класифікації монетних знахідок. Також визначено та окреслено певні стадії становлення цифрової нумізматики як окремої галузі знань та обґрунтовано її місце в гуманітаристиці та системі спеціальних історичних дисциплін.

Відповідність об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження. Об'єкт дослідження – процес цифровізації нумізматичних досліджень у науковому та музейному середовищах – визначено об'єктивно. Предметом виступає теоретико-методологічне обґрунтування цифрових підходів до збирання, обробки, опису та інтерпретації сучасних нумізматичних джерел. Сформульована мета – розробка концептуальних засад цифрової нумізматики – реалізована через систему конкретних завдань, які логічно розкриваються в структурі дослідження.

Повнота викладу положень дисертації в роботах, опублікованих здобувачем. Основні положення дисертації оприлюднені в 10 наукових публікаціях, включаючи фахові журнали та міжнародні конференції. Загальна кількість праць, присвячених темі дослідження, свідчить про високий рівень апробації результатів та проаналізовану дискусію в академічному середовищі.

Значення дослідження для науки і практики. Дисертаційне дослідження має значний науково-практичний потенціал. Його результати можуть бути використані для розробки цифрових інформаційних систем у дослідницькій діяльності, а також у процесі цифрового каталогізування монетних матеріалів в українських приватних та наукових установах. Запропоновані моделі організації та структурування нумізматичних баз даних можуть слугувати методологічною

основою для побудови національних стандартів цифрового опису нумізматичних об'єктів.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Отримані результати становлять інтерес для фахівців, що працюють у сферах джерелознавства, музеєзнавства, цифрових гуманітарних наук і інформатики, зокрема при розробці тематичних платформ відкритих даних, цифрових каталогів та в процесі спроб впровадження інструментів автоматизованого розпізнавання та класифікації монет, а також їх інтеграції у цифрові архівні середовища.

Практичне значення роботи полягає і в тому, що теоретичні напрацювання можуть бути використані при викладанні спеціальних історичних дисциплін, а також під час підготовки фахових посібників та розробки можливих цифрових політик певної направленості. Також вони можуть стати базисом для формування освітніх програм з цифрової нумізматики.

Наукова новизна дисертаційного дослідження Швець О. Д. проявляється як у постановці проблеми, так і в запропонованих рішеннях. В роботі цифровізація нумізматичних досліджень розглянута як самостійний предмет теоретико-методологічного аналізу та паралельно запропоновано низку нових концептуальних підходів до класифікації цифрових методів, структурування джерельної бази, організації цифрових нумізматичних даних та їх обробки. Зокрема, до новаторських аспектів роботи належать: систематизація інструментів цифрової нумізматичної практики у рамках єдиної міждисциплінарної моделі; розробка загальних підходів до формування структурованих цифрових баз монетних знахідок; формулювання теоретичних основ цифрової нумізматики як нової галузі гуманітарного знання в межах Digital Humanities та спеціальних історичних дисциплін; критичний аналіз існуючих цифрових платформ з точки зору інтероперабельності та дослідницького потенціалу; концептуальне обґрунтування взаємозв'язку між цифровими інструментами та етапами наукового опрацювання монет. Таким чином у дисертації не лише проаналізовано сучасний стан цифрової

нумізматики, але й закладено методологічну основу для її подальшого розвитку як повноцінного дослідницького напрямку в Україні.

Оцінка змісту дисертації. Дисертація має чітку структуру, що відповідає вимогам до наукових досліджень такого рівня. Вона складається з вступу, чотирьох розділів, що охоплюють історіографію, джерелознавство, теоретико-методологічну основу та прикладні цифрові інструменти, висновків, списку використаних джерел і додатків. Така побудова забезпечує послідовне розкриття проблематики та дозволяє зберегти єдність дослідницької логіки. Усі теоретичні положення належним чином аргументовані, джерела критично оцінені, а висновки логічно випливають із змісту.

Академічна доброчесність. Аналіз тексту дисертації свідчить про дотримання авторкою вимог академічної доброчесності. Усі залучені матеріали супроводжуються належним посиланням на джерела. Робота є результатом самостійного наукового пошуку.

Дискусійні положення. Позитивно оцінюючи наукову роботу, доцільно вказати на окремі положення, які, на думку офіційного опонента, можуть бути предметом подальшої наукової дискусії або уточнення в процесі публічного захисту.

1. Варто було б чіткіше окреслити розмежування між цифровими нумізматичними підходами. Попри близькість методів, специфіка об'єктів дослідження та методологічні акценти вимагають окремого порівняльного аналізу. Така інтерпретація могла б сприяти точнішому визначенню меж цифрової нумізматики як самостійного дослідницького поля.

2. Низка актуальних питань залишається поза увагою з погляду нормативно-правової бази: зокрема, питання авторських прав на цифрові зображення монет, особливості роботи з приватними колекціями, етичні межі відкритої публікації візуалізованих нумізматичних об'єктів.

3. Прикладний блок дослідження, присвячений практичним концепціям застосування цифрових технологій (класифікація, розпізнавання, побудова

моделей), потребував би поглиблення: наприклад, конкретних прикладів валідації результатів або обговорення точності при роботі з неоднорідними монетними серіями, які традиційно становлять виклик для автоматизованого аналізу.

4. Вартим уточнення є механізм збереження довгострокового доступу до цифрових нумізматичних даних. У дисертації слушно порушено питання створення інформаційних ресурсів, однак було б доцільно розглянути практики архівування, резервного зберігання та реплікації даних, а також роль національних репозитаріїв (зокрема, НБУ, НАНУ, музейних платформ) у підтриманні цифрової спадщини нумізматичних досліджень.

5. У межах розділу, присвяченого інструментам штучного інтелекту, обґрунтованою виглядає пропозиція щодо розширення емпіричної частини аналізу. Було б доречно подати зіставлення точності роботи різних алгоритмів (наприклад, згорткових нейронних мереж, кластеризаційних моделей, методів на основі ключових точок) на реальних нумізматичних вибірках, що дозволило б оцінити перспективність кожного підходу в контексті автоматизованої атрибуції.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Швець Олени Дмитрівни «Цифровізація нумізматичних досліджень: теоретико-методологічні засади» є самостійним, концептуально вивіреним, методологічно обґрунтованим і науково новаторським дослідженням, що поєднує історичні, інформатичні й гуманітарні підходи. Вона є першим в Україні комплексним науковим дослідженням, у якому окреслено теоретичну основу цифрової трансформації нумізматичної науки, запропоновано концептуальну модель її функціонування, розроблено класифікацію інструментів і визначено перспективи розвитку цього напрямку.

Наукова новизна результатів, чіткість структури, обґрунтованість висновків, повнота джерельної бази, належна апробація та практична цінність дослідження дають усі підстави для позитивної оцінки роботи. З урахуванням наведеного, вважаю, що дисертація Швець Олени Дмитрівни відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), постанови Кабінету Міністрів

України №44 від 12.01.2022 р. «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами) і може бути подана на розгляд разової спеціалізованої вченої ради для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія (галузь знань 03 — Гуманітарні науки).

Доктор історичних наук, старший дослідник,
доцент Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв

Андрій БОЙКО-ГАГАРІН

Підпис засвідчую:

